

Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek

Geetbets (Grazen) Verdaelstraat

Percelen A28L3, A28M3, A28N3

Programma van Maatregelen

DOSSIER 2017I77

Bouwen & Milieu nv

Erkend als Bodemsaneringsdeskundige type 2 (Ovam-Vlaanderen)

Erkend als expert in de Bodemverontreiniging (Leefmilieu Brussel)

Hasseltsesteenweg 2

B-3800 Sint-Truiden (BE)

*In samenwerking met erkend archeoloog Rik van de Konijnenburg (Haast bvba)
expert in Historisch en Archeologisch onderzoek, Studies en Toegepast onderzoek*

Dossiernr: 2017I77

wettelijk depot: D/2017/14.148/24

Coverfoto: het terrein gesitueerd op de Ferraris kaarten (bron: www.geopunt.be)

Auteur: Anne De Loof, archeoloog

Autorisatie: Rik van de Konijnenburg, erkend archeoloog 2015/00041

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Wettelijk depot: D/2017/14.148/24

INHOUD

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek	
1. Administratieve gegevens	4
2. Aanleiding van het vooronderzoek	6
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	7
4. Vraagstelling en Onderzoeksdoelen	9
5. Onderzoeksstrategie en -methode	11
6. Onderzoekstechnieken	12
7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	13
8. Lijst met afbeeldingen	13
9. Bibliografie	13

1. Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

1.1.1 Projectcode: 2017I77

1.1.2 Nummer wettelijk depot: D/2017/14.148/24

1.1.3 Naam en erkenningsnummer autoriserend archeoloog: Rik van de Konijnenburg,
OE/ERK/Archeoloog/2015/00041, Grauwe Torenwal 6/00/1 – 3960 Bree

1.1.4 Naam en adres van de opdrachtgever: Dominique Boyen, Karrestraat 36, 3020 Herent

1.1.5 Locatiegegevens:

1.1.5.1 Provincie: Vlaams-Brabant

1.1.5.2 Gemeente: Geetbets

1.1.5.3 Deelgemeente: Grazen

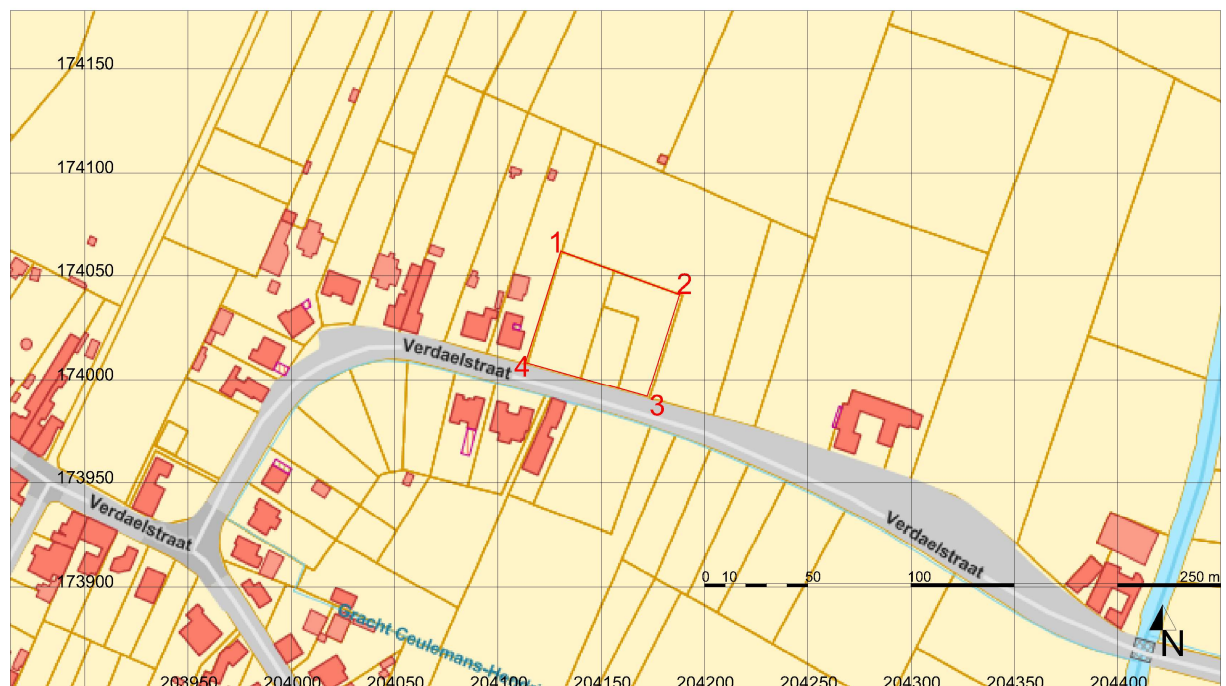
1.1.5.4 Adres: Verdaelstraat

1.1.5.5 Toponiem: Molenveld (uit de kadastrale kaart)

1.1.5.6 Bounding box:

De xy-coördinaten (stelsel Lambert72):

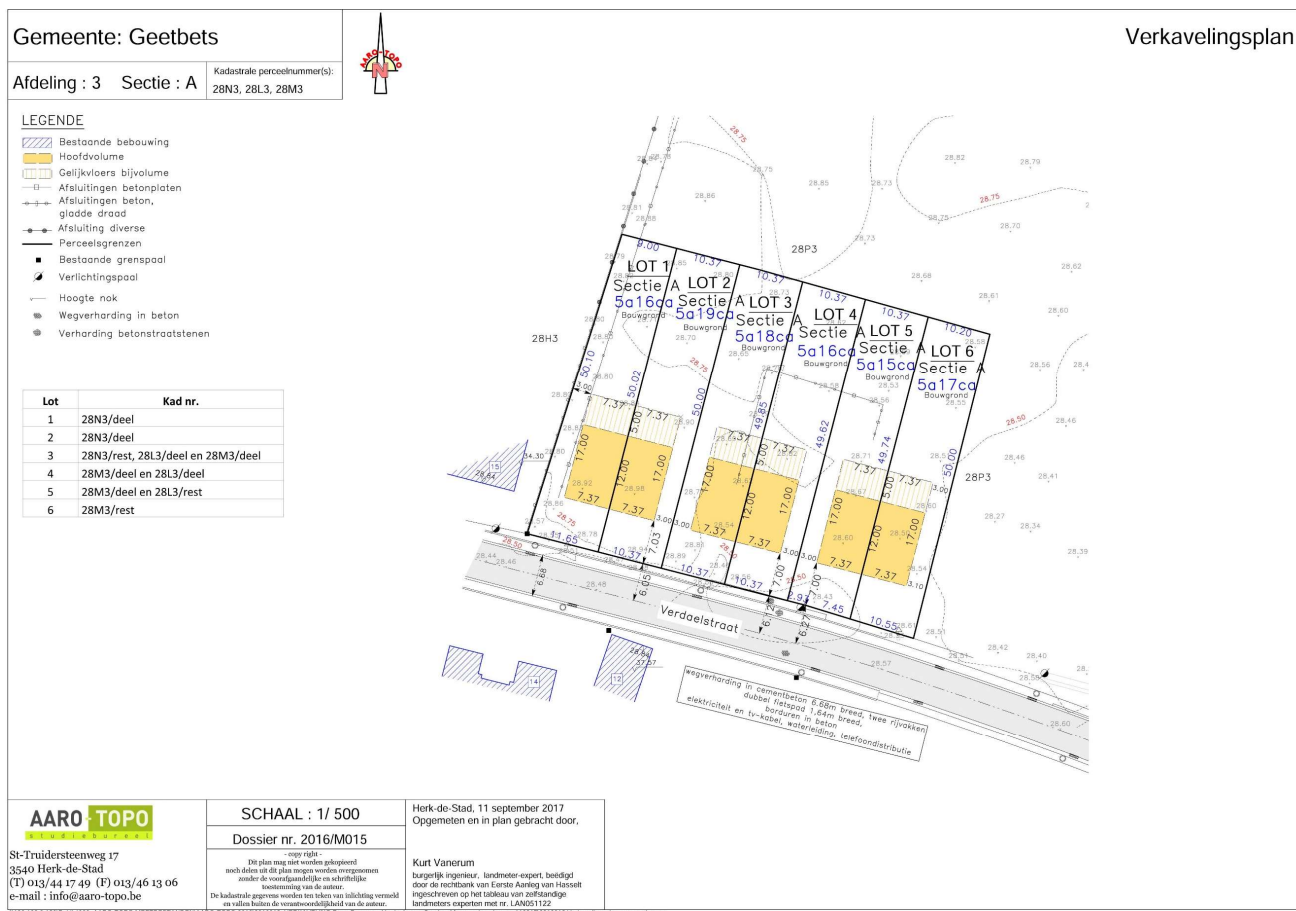
Nr	X	Y
1	204130.49	174059.89
2	204187.05	174040.05
3	204172.16	173992.26
4	204114.79	174007.95

Afbeelding 1: Bounding box, het bouwgebied in rood, www.geopunt.be

2. Aanleiding van het vooronderzoek

Dit bureauonderzoek werd opgemaakt naar aanleiding van de verkavelingsaanvraag in Geetbets, deelgemeente Grazen, kadastrale gegevens afdeling 3 sectie A percelen 28L3, 28M3 en 28N3. De geplande werken voorzien een verkaveling van de drie percelen in 6 bouwloten. De huidige status van de percelen is totaal onbebouwd, maar -tot de luchtfoto uit 2015 waren er op de percelen 28L3 en 28M3 sommige panden en verhardingen van het terrein aanwezig. Deze gebouwen werden tussen 2015 en 2016 tot het maaiveld afgebroken en op de luchtfoto uit 2016 bestaan de panden niet meer.

Afbeelding 3: het verkavelingsplan, zoals door de opdrachtgever aangereikt

De nieuwe inplanting voorziet een verkaveling, die deze percelen in zes loten zal verdelen. De loten 1-6 zullen een oppervlakte van 5a15ca tot 5q19ca hebben.

Er wordt één woning voorzien, van ca. 125 m², met een bouwdensiteit van ca 24% van de hele oppervlakte.

De zone van de vorige gebouwen (afgebroken in de jaren 2015-2016) besloeg ca. 15% van het totaal. In het verkavelingsplan zijn alleen de toekomstige vormen van de gebouwen en de kelders toegestaan, op basis van de beslissing van de toekomstige kopers.

De diepte van de fundering is onbekend, maar de funderingen worden altijd aangezet in de stabiele, vaste ondergrond, dus onder, dikwijls diep onder de teelaarde.

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

In het bureauonderzoek werden alle nodige gegevens verzameld en besproken om te komen tot een gefundeerde uitspraak betreffende de archeologische verwachtingen in het betrokken projectgebied. Dit onderzoek heeft volgende IT-middelen gebruikt om het archeologisch potentieel van het gebied te kennen :

- Site/object op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>;
- Het onroerend erfgoed op de kaart, op <https://geo.onroerenderfgoed.be>;
- Vorige vooronderzoeken, op <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/>;
- Alle historische kaarten, op <https://geopunt.be> en op www.cartesius.be

Het plangebied is gelegen in Grazen (Geetbets), onmiddellijk ten westen dan de grens met de andere deelgemeente Rummen. Grazen ligt tussen de Getevallei en Vochtig Haspengouw en ons onderzoeksgebied ligt in dit laatste landschap.

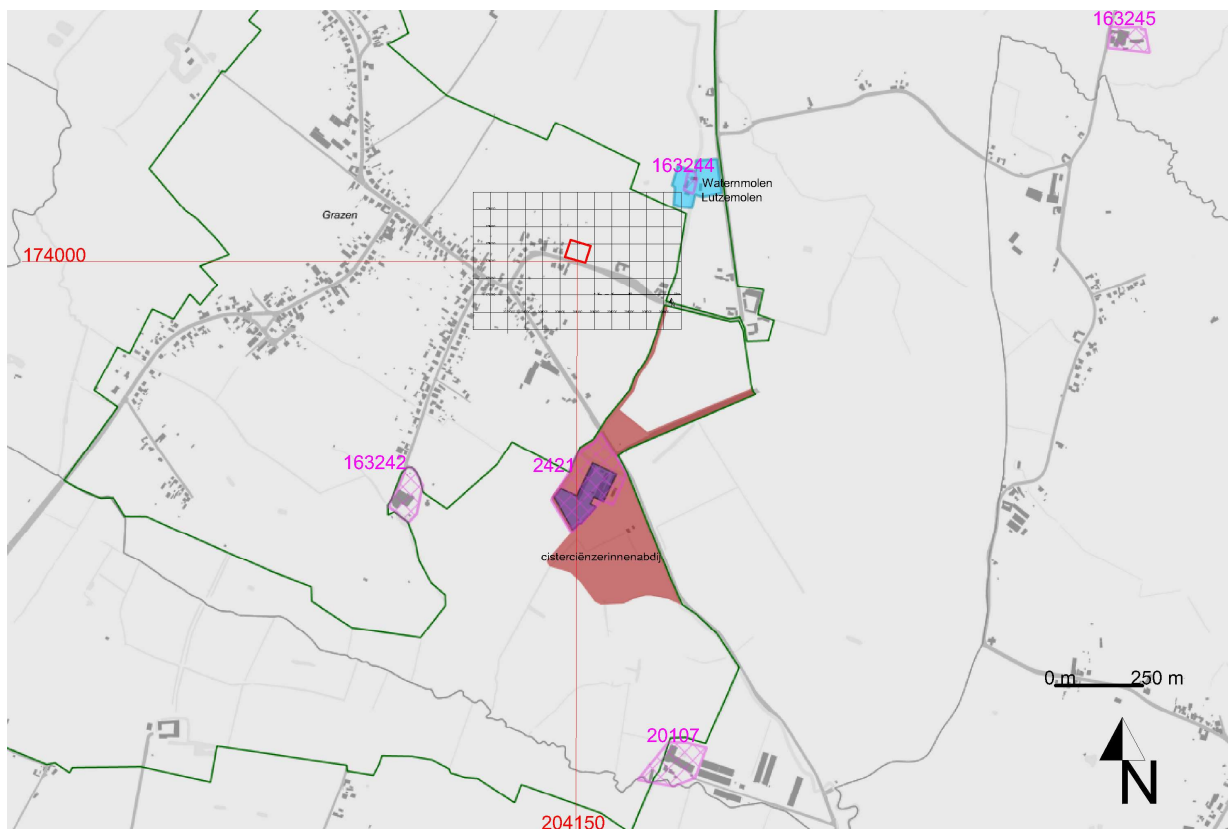
Op basis van de gegevens uit dit bureauonderzoek heeft het er alle schijn van dat het bodemarchief heel weinig geroerd is in het verleden. Door de historische en topografische kaarten en door de luchtfoto's kunnen we afleiden dat er geen verstoring geweest is, behalve het bouwen en het slopen van de gebouwen uit de tweede helft van de 20ste eeuw. De diepte van de fundamenteën is onbekend, dus wij kunnen de verstoring van deze panden niet echt schatten, en we kennen uit de luchtfoto alleen de gebruikte oppervlakte, ca. 480 m².

De ligging - op een droge bodem en op een hoog en vlak terrein, niet ver van een waterloop is een belangrijke factor voor het aantrekken van bewoning vanaf het Mesolithicum, en de steentijden. De beekvalleien zijn archeologisch waardevolle zones, zoals bewezen door onder meer de vondsten van artefacten uit de steentijd zoals op de oever van de Melsterbeek. Het zachte reliëf in combinatie met de nabijheid van water leverde gunstige omstandigheden voor een vroege menselijke bewoning. Dezelfde elementen speelden een rol in latere periodes zoals de metaaltijd.

In de directe omgeving (tot 1,6 km) van het projectgebied zijn er geen vondsten tot de Late middeleeuwen, maar de afwezigheid van archeologische waarnemingen in de directe nabijheid wijzen waarschijnlijk op het ontbreken van systematisch archeologisch onderzoek in dit gebied.

De sites uit de Late Middeleeuwen en de nieuwe Tijd in de directe omgeving van het onderzoeksgebied laten ons een hoge verwachting voor deze periodes inschatten. De Verdaelstraat is al op de 18de - eeuwse cartografie getraceerd, en het is mogelijk dat het tracé nog ouder is.

De ligging tussen de abdij en de molen (die een vervanging is van een ouder gebouw uit 1712) en langs een weg die onveranderd gebleven is – laat ons denken aan mogelijke vondsten vanaf de Late middeleeuwen. Op basis van het bureauonderzoek kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site in elk geval niet worden gestaafd.

Afbeelding 4 CAI-locaties, in rood het projectgebied, www.geo.onroenderfgoed.be

4.Vraagstelling en Onderzoeksdoelen

a. Doelstellingen van het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem

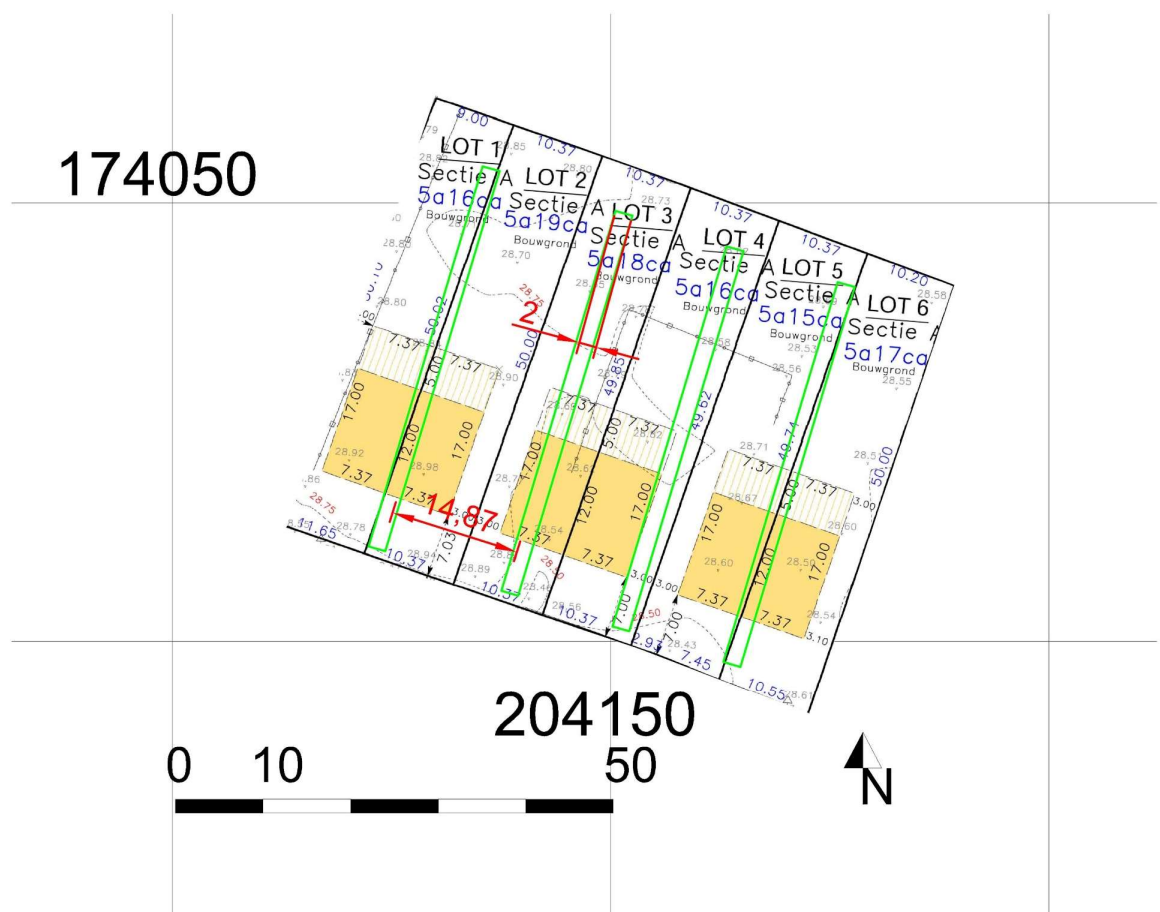
Het doel van de proefsleuven is de detectie van sites met bodemsporen. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen,
 - geomorfologie, ...)?
- - Is er een aard(bodem)kundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen?
- Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
 - Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke types staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Wat is de te volgen strategie bij een vervolgonderzoek?

5. Onderzoeksstrategie en -methode

De geplande onderzoeksmethode: verder archeologisch onderzoek wordt best uitgevoerd door middel van proefsleuven. De meest aangewezen methode om het terrein op haar archeologische waarde te onderzoeken is een ingreep in de bodem door proefsleuven te graven van 2 m breed over de volle lengte van het terrein bijna noord/zuid gericht. Deze oriëntatie is ingegeven door de situering van de nieuwe toestand, om een gelijkmatige verdeling van de sleuven onder de gebouwen te krijgen. Door deze inplanting is het ook mogelijk een evaluatie van de mogelijke versterking van de gebouwen uit de tweede 20ste eeuw te kennen (afbeelding 5).

Afbeelding 5 projectie op de inplanting van het voorstel van de proefsleuven, in groen

Het resultaat van de proefputten bepaalt de verder te volgen strategie in het archeologisch traject.

6. Onderzoekstechnieken

De meest aangewezen methode om het terrein op haar archeologische waarde te onderzoeken is een ingreep in de bodem door proefsleuven.

Door ze in te planten op een onderlinge afstand van ca. 15 m, wordt meteen gebiedsdekkend gewerkt en kan gemakkelijk 11,5% van het terrein onderzocht worden zoals bepaald in de Code van goede Praktijk. Aanvullend, om minimaal 12,50% van het terrein te onderzoeken, worden kijkvensters of volgensters aangelegd indien sporen aangetroffen worden. Hiervoor is nog ca. 40 m² beschikbaar voor kijkvensters en volgsleuven. De kijk- en/of volgensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, en om een duidelijke afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden.

Van alle sleuven en kijkvensters zullen overzichtsfoto's worden gemaakt en van alle (antropogene) sporen ook detailfoto's. De sleuven en sporen worden ingemeten en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten worden geregistreerd in het veld. Vondsten die binnen de sleuven of kijkvensters worden aangetroffen, worden per context ingezameld (vlak, spoor, enz.). Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring voorzien om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. De erkend archeoloog/veldwerkleider is vrij in het bepalen van de noodzaak van aanvullende boringen en het aantal boringen.

Per proefsleuf wordt minimaal één profielkolom (minimaal 1 m breed) aangelegd waarbij ca. 30 cm van de moederbodem zichtbaar is. De locatiekeuze van deze profielputten is afhankelijk van de variabiliteit in de bodemopbouw. Alle bodemprofielen worden opgekuist, gefotografeerd (voorzien van profielnummer, sleufnummer, noordpijl en schaallat), ingetekend op schaal 1/20 en beschreven per horizont op basis van de bodemkundige registratie- en beschrijvingsmethodes. Bij elke profielput wordt de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld genomen en op het plan aangeduid.

Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Ingezamelde vondsten worden op plan gezet met vondstnummer en de code Md. Ingezamelde metaalvondsten worden beschermd tegen degradatie van het materiaal.

Indien sporen worden gecoupeerd in functie van het beantwoorden van de vooraf opgestelde of door voortschrijdend inzicht opgeworpen onderzoeksvragen, worden de coupes ingemeten, getekend (schaal 1:20) en gefotografeerd.

Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden

7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen. Elke wijziging in de onderzoeksstrategie en/of onderzoeksmethode wordt tijdens het veldwerk met alle betrokken partijen besproken en pas uitgevoerd na goedkeuring door alle betrokken partijen.

8. Lijst met afbeeldingen

Afbeelding 1: Bounding box, het bouwgebied in rood, www.geopunt.be

Afbeelding 2: de kadastrale kaart; in rood het projectgebied, www.cadgis.be

Afbeelding 3: het verkavelingsplan, zoals aangereikt door de opdrachtgever

Afbeelding 4: CAI-locaties, in rood het projectgebied, www.geo.onroerenderfgoed.be

Afbeelding 5 projectie op de inplanting van het voorstel van de proefsleuven, in groen

9. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Geraadpleegd via:

<https://www.onroerenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/>

Geraadpleegde websites:

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.gdiviewer.agiv.be

www.geo.onroenderfgoed.be

www.geopunt.be

www.inventaris.onroenderfgoed.be/

www.loket.onroenderfgoed.be